

Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Social Sciences

ISSN 2564-6583 | e-ISSN 2602-229X |

KİTAPİYAT

BOOK REVIEW

Cas Mudde & Cristóbal Rovira Kaltwasser, Popülizm: Kısa Bir Giriş (Populism: A Very Short Introduction), Çeviren: S. Erdem Türközü, Nika Yayınevi, 2019, 156 Sayfa.

Bekir HALHALLI*

Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Sakarya, Türkiye.

Geliş Tarihi/Received Date: 12.10.2020

Kabul Tarihi/Accepted Date: 15.10.2020

Please cite this paper as follows/Atıf için:

Halhalli, B. (2020). Kitabiyat: Cas Mudde & Cristóbal Rovira Kaltwasser, Popülizm: Kısa Bir Giriş (Populism: A Very Short Introduction), Çeviren: S. Erdem Türközü, Nika Yayınevi, 2019, 156 Sayfa. *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2): 173-176.

GİRİŞ

Bu kitap Cas Mudde ve Cristóbal Rovira Kaltwasser tarafından yazılmıştır. Popülizm kapsamında farklı konulara teorik bir çerçeve getirmeye çalışan bir Oxford serisidir. Bu kitap, hem kamuoyunda hem de akademik tartışmalarda yaygın olarak kullanılan, ancak aynı zamanda çok fazla kafa karışıklığı yaratan popülizme dairdir. Kitabın temel amacı, popülizme iyi ve kısa bir giriş sağlayarak, popülizmin ne olduğunu anlamamıza izin veren ve aynı zamanda dünyanın farklı yerlerindeki popülist fenomenin bir analizini sunmaktır.

Popülizmin nasıl işlediğine, dünyanın farklı yerlerinde demokratik rejim üzerindeki etkisine ilişkin özet bir metne sahip olan bu çalışma popülizm hakkında bildiklerimizi sağlamlaştırmada katkı bir değere sahiptir.

Kitap önsöz bölümü hariç altı bölümden oluşmaktadır. Önsöz bölümünde Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) “popülizm” kavramıyla tartışılmıştır (s.7-9). Yazarlar, AKP’nin popülist söylem varyantlarının olduğunu ancak temelde popülist olup olmadıklarına net bir yanıt verememişlerdir.

Birinci bölümde yazarlar özünde tartışmalı bir kavram olan “popülizm nedir?” sorusunu liberal demokrasi bağlamında tanımlamaya çalışmışlardır (s.11-32). Ayrıca popülizmin üç temel kavramı (halk, seçkinler ve genel irade), düşünsel yaklaşım (ince merkezli veya taşıyıcı bir ideoloji) benimsenerek tanımlanmıştır. Bir başka deyişle, popülizmde birçok anlatıya stratejik yerine ideolojik yaklaşılmıştır.

İkinci bölümde Mudde ve Kaltwasser popülist aktörlerin tarihsel görünüşünün yanı sıra dünyanın farklı coğrafyalarındaki popülist aktör ve hareketlere odaklanmaktadır (s.33-55). Bu bölümde popülizm fenomeni daha kesin ideolojik ve coğrafi eksenlerde buluşmaya çalışmaktadır. Yazarlar, her ne kadar sol popülizmi sosyalizmin bir biçimiyle birleştirmişlerse ve sağ popülizmi ulusalcılığın (milliyetçiliğin) bazı türleriyle özdeşleştirme eğiliminde olsalar da geleneksel alanların dışına çıkararak Kuzey Amerika, Latin Amerika, Avrupa ve bu bölgelerin ötesinde Asya ve Ortadoğu bölgelerindeki hareketlerin nitelikleri ve taşıyıcı ideolojilerini halk ve seçkin arasında tam olarak ne anlama geldiklerini anlatmayı başarmışlardır.

Kitabın en ilginç bölümlerinden biri olan üçüncü bölüm “popülizm ve seferberlik” konularını irdelemektedir. (s.57-79). Popülizmi bir taşıyıcı ideoloji olarak tanımlayan Mudde ve Kaltwasser’ın fark ettiği nokta, bu siyasi ideolojiyi seçmenlerin bir kısmını harekete geçirmek için kullanabilecek farklı siyasi aktörlerin olduğudur. Bununla birlikte popülist seferberliğin farklı türlerinin (kişisel liderlik, toplumsal hareket ve siyasi parti) varolduğundan, belirli popülist deneyimlerin neden diğerlerine göre seçimlerde daha başarılı ve uzun ömürlü olduğundan da bahsetmektedir. Bir seferberliğin başarılı ve uzun ömürlü olabilmesi için yazarlar bahsedilen üç türün bir seferde özelliklerin en az ikisine sahip olduğunu ileri sürmesidir. Bu üç türün/yöntemin gösterdiği seferberlik yukarıdan-aşağıya (kişisel liderlik), tabandan yukarı (toplumsal hareket) ve her ikisi de (siyasi parti) olabilir (s.58-59). Sonuç olarak popülistlerin birçok farklı yöntemden aldığı sonuç şöyledir: Başkanlık sistemleri kişiselci liderliği güçlendirirken parlamenter sistemler ise siyasi partileri teşvik etmektedir. Öte yandan, popülist toplumsal hareketler seçim başarısı üzerinde ikircikli bir etkiye sahiptir. Çünkü

popülist siyasi partiler sık sık seçim başarısı elde etmesine rağmen seçim sürekliliğini kurumsallaştırmakta başarısız kalır. Yazarların temel katkısı, önceki tipolojiyi, popülizmin üç aşamanın her birini geçici olarak işgal edebileceği aşamalardan ve mutasyonlardan geçen dinamik bir model olarak anlamaktır.

Dördüncü bölüm “popülist lider”in özelliklerini incelemektedir (s.81-98). Bölüm, Britanyalı siyaset bilimci Paul Taggart’ın popülizmin “en sıradan insanlara öncülük etmesi için en sıradışı bireylere ihtiyaç duyduğunu” alıntısı ile başlar (s.81) ve popülist liderlerin insanları seferber ettiği ülkenin siyasi kültürüne göre liderin “sıradışı” özelliklerinde yattığını iddia eder. Yazarlar, popülist liderlerin ortak özelliğinin kendilerini *vox populi* (halkın sesi) olarak sunmaları olduğunu vurgulamaktadır. Halkla bağlantılı olmanın yanı sıra seçkinlerden ayrılma statüsü de *vox populi* imgesinin inşasında liderin taşıyıcı ideolojisiyle ilişkilidir. Buradan hareketle yazarlar, yine Taggart’ın “sıradan insanlar için, sıradan profiller inşa eden sıradışı liderlerin siyaseti” alıntısıyla bölümü sonuçlandırır.

Kitaptaki merkezi tartışmalardan bir diğeri ise beşinci bölümde “popülizm ve demokrasi” arasındaki ilişkiye atıfta bulunan tartışmadır (99-118). Popülizm demokrasi için bir tehlike midir? Demokratikleşmenin bir yolu mu? Yazarlar bu iki olasılığı akıllıca haklı çıkarmaktadır. Yazarlara göre, demokrasi popülizm için bir tehlike değildir, çünkü genellikle siyasi süreçlerde marjinalleşmiş olanlara ve masanın üzerine elitlerin sorumluluğu ve meşruiyeti hakkında gerekli tartışmaları dile getirmeyi mümkün kılmaktadır. Bununla birlikte, popülizm özünde demokratik olmasına rağmen günümüz çağdaş dünyasının hakim modeli olan liberal demokrasiyle çatışmalıdır. Popülistler, hem liberal demokrasinin merkezinde bulunan kurumların bağımsızlığı ve temel hakların (özellikle azınlıkların korunması) korunması ile çatışma içindedir hem de çoğulcu demokrasi nasyonunda bir değişiklik girişimindedir. Yazarlar, popülizmi, tam otoriterlikten liberal demokrasiye kadar farklı siyasi gelişim aşamalarında demokratikleşmenin ilerlemesi ya da geri çekilmesiyle ilişkilendirmek için sorunlu bir girişimde bulunmaktadır. Yani, popülizm farklı siyasi rejimler üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere sahip olabilmektedir (s.108). Siyasal sistem ile popülizm arasındaki ilişki yazarlara göre öngörülebilir bir davranış örüntüsü oluşturan karmaşık ilişkiyi göstermektedir: Siyasi muhalefetteki popülizm, şeffaflık ve demokrasi için bir talep görevi görmekteyken; aksine, iktidardayken, liberal demokrasinin önemli bir özelliği olan kurumların bağımsızlığını, yalnızca temsil ettikleri “genel irade” üzerine fren koyarak tehdit etmektedir.

Son bölüm “nedenler ve karşılıklar”da ise popülist aktörlerin başarısını (ve başarısızlığını) açıklamak üzere popülist siyasetin hem talep hem de arz yönlü tarafları anlatılmaktadır (s.129-144). Yazarlar popülizmin yükselişini anlamak için sosyoekonomik ve sosyopolitik açıklamaların, popülizmin (kitlelerin) talebini ve (seçkinlerin) arzını nasıl engellediği ve/ya kolaylaştırabildiğini analiz etmektedir. Popülist hareketlerin başarısının ölçüsü iktidara gelme ya da gündemini siyasi yaşamda konumlandırma becerisi olarak düşünüldüğünde popülist talep, siyasi seçkinlerin dürüst olmadığını, yozlaştığını ve sistemin yaylarını kendi yararlarına kullandığını düşünen toplum tarafından beslendiği ileri sürülmektedir. Buradan hareketle, popülist talebin zayıflatılması liberal demokrasinin güçlendirileceği yönündedir.

Özetle, kitap bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yazarların bu kitapla başarmayı hedeflediği iki büyük katkının olmasıdır. Birincisi, bu akademik bir kitap ama aynı zamanda kısa tanıtım formatı nedeniyle akademiden ayrılmaktadır. Bundan dolayı, konu hakkında uzman olmayan veya siyaset bilimci olmayan kişilerin bu kitabı okuyup fenomen ve nasıl çalışılabileceğine dair bir yorum sunabilmeleridir. Gazetecileri, başka disiplinlerden gelen meslektaşları, hatta popülizmin ne olduğunu her zaman merak etmiş aydınlanmış sıradan insanlara da hitap etmektedir. İkincisi, popülizm üzerine çalışan araştırmacılar için bir katma değer akademik yaklaşım sunmaktadır. Temelde popülizm ile demokrasi arasındaki kuramsal ilişkinin anlaşılmasında bir analitik çerçeve oluşturmaktadır. Demokrasiyi sadece bir rejim olarak değil, demokrasiyi bir süreç olarak anladığımız bağlamda popülizmin eklektik niteliği daha iyi anlaşılmaktadır.

Mudde ve Kaltswasser'ın bu kitabına yapabilecek en belirgin eleştiri, ileri sürdükleri ince merkezli ideoloji tanımının eksikliğidir. Dolayısıyla, popülist tezahürlerin her bir ülkenin/vakanın kültürel, politik ve kurumsal referanslarına daha titiz bir şekilde uyarlanması konusunda eksik kalmıştır. Kitabın önsöz bölümünde bahsedilen AKP'nin popülist olup olmadığı sorusu bu bağlamda yeterince cevaplanamamıştır. Benzer şekilde, popülist ideolojinin ötesinde yapılan diğer benzer tartışmaların ortaya çıkarabileceği sonuç ve değerlendirme bölümünün olmaması eseri kapalı kutu gibi işaret etmektedir.